

Nr 28**Utbildningsutskottets betänkande i anledning av motion angående professurerna i oral kirurgi.****Motionen**

I motionen 1972: 1155 av herrar Romanus (fp) och Persson i Heden (c) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att kravet på läkarutbildning på sätt som anges i motionen upprätthålles med avseende på innehavare av professur i oral kirurgi vid tandläkarhögskola och odontologisk fakultet.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen har tidigare haft att ta ställning till motionsyrkanden som syftat till att krav på läkarutbildning skall gälla för innehavare av professur i oral kirurgi.

Ett motionsyrkande om allmän kirurgutbildning som kompetenskrav för dylik professur avstyrktes av statsutskottet i dess av riksdagen godkända utlåtande 1968: 144. Utskottet grundade därvid sitt ställningstagande på vad socialstyrelsen och universitetskanslersämbetet anfört i remissyttranden över den då aktuella motionen.

Vid 1970 års riksdag avstyrkte statsutskottet dels en motion angående förening av professurerna i oral kirurgi med föreståndarskap för en tand- och käkkirurgisk sjukhusavdelning (SU 1970: 88), dels en motion i hithörande fråga avseende den odontologiska utbildningen i Huddinge (SU 1970: 135). Riksdagen fattade i båda fallen beslut i enlighet med utskottets hemställan.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen 1972: 1155 från socialstyrelsen och universitetskanslersämbetet (UKÄ).

Socialstyrelsen har inhämtat yttranden i ärendet från medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn Holger Thilander, och från professorn vid tandläkarhögskolan i Malmö Hilding Björn.

Under åberopande av dessa yttranden samt socialstyrelsens yttrande den 17.4.1968 över den i andra kammaren väckta motionen 1968: 671 avstyrker styrelsen motionen 1972: 1155.

Professorn Holger Thilander anför bl. a. följande:

Professorns skyldigheter i ämnet oral kirurgi omfattar undervisning, forskning och klinik inom den del av kirurgin som ligger inom tandläkarens behörighetsområde. Dessutom förutsättes att professorn tillsammans med specialister inom andra odontologiska och medicinska grenar såsom oto-rhino-laryngologi, plastikkirurgi, radioterapi med tumördiagnostik, käkortopedi, foniatri skall ingå i det team som behandlar t. ex. LKG-defekter och maligna tumörer. I detta arbetsteam utgör professorn i oral kirurgi den odontologiske kirurgiske experten.

För att kunna fullgöra ovan skisserade uppgifter bör för professorn i oral kirurgi krävas en odontologisk grundutbildning i form av avlagd tandläkarexamen. Därutöver fordras en grundlig utbildning i oral kirurgi jämte randutbildning inom angränsande odontologiska och medicinska ämnesområden, minst motsvarande kraven på specialistkompetens inom ämnesområdet. Om en sökande förutom ovanstående kompetens har en läkarlegitimation är detta givetvis en utbildningsmerit men får ej vara något krav. Det alternativ i kompetens som motionärerna föreslår i form av enbart tandläkar- och läkarlegitimation är helt verklighetsfrämmande, då någon specialutbildning överhuvudtaget i oral kirurgi alltså ej skulle fordras, och beror antagligen på att de såsom varande icke fackmän på detta område svårigen kan vara helt insatta i aktuell problematik. Att förutom ovanstående skisserade odontologiska grundutbildning och oralkirurgiska specialistutbildning kräva en läkarlegitimation utgör en onödigt lång och alltför kostnadskrävande utbildning.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att de kompetenskrav som bör ställas på innehavare av professur i oral kirurgi, förutom forsknings- och undervisningsmeriter, är tandläkarexamen och en därpå byggd oralkirurgisk utbildning jämte randutbildning inom angränsande ämnesområden så att detta minst motsvarar kraven på specialistkompetens inom ämnesområdet.

Professorn Hilding Björn har bl. a. anført:

För att kunna bedöma den fråga motionen tar upp torde man behöva förfoga över följande fakta om tandläkarutbildningen.

»Tandläkarnas kirurgi» kan indelas i den mera direkt odontologiska kirurgin — den del av kirurgin vars utövning ligger inom tandläkarens kompetensområde, benämnt oral kirurgi — samt en mera omfattande käkkirurgi som avser huvudsakligen käkarnas och angränsande bildningars avancerade olycksfalls- och infektions- samt tumör- och missbildningskirurgi.

Den orala kirurgin utgör vid de odontologiska fakulteterna ett självständigt ämne företrätt av professorer med odontologisk kompetens. Käkkirurgin utövas av team av specialister inom olika kirurgiska, medicinska och odontologiska grenar: plastikkirurgi, oto-laryngologi, tumördiagnostik och radioterapi, oral kirurgi, käkprotetik, käkortopedi, foniatri, m m. Att ersätta ett sådant arbetslag av kvalificerade specialister med en enda man vore ett steg tillbaka. Det måste betraktas som ett av de väsentliga framstegen icke blott för undervisning av odontologie och medicine studerande utan även för patientbehandling och forskning inom detta område att ett sådant lagarbete inom käkkirurgins område har utvecklats under senare årtionden. Någon plats för käkkirurger av äldre, i andra länder alltför förekommande typ, torde icke finnas i vårt land.

Undervisningen av blivande tandläkare har inpassats i denna specialiserade organisation av patientvården genom särskilda kurser. Odontologie studerande erhåller sålunda undervisning av företrädare för samtliga kirurgiska områden som kan inbegripas i »tandläkarens kirurgi». Kurser ges sålunda i: allmän kirurgi, öron-, näs- och hals-sjukdomar, käkprotetik och oral kirurgi.

De kunskaper i invärtes medicin som är nödvändiga för att rätt kunna värdera munhålesymtom som sammanhänger med allmänsjukdomar meddelas i en kurs i intern medicin. För att ytterligare förstärka den allmänmedicinska bakgrunden har det införts kurser i psykologi och psykiatri. Inom kursernas ram förekommer ronder och patientdemonstrationer. Omfånget av den allmänmedicinska undervisning som har skisserats härövan är vida större än vad som kan rymmas inom undervisningen i oral kirurgi, som naturligtvis i huvudsak måste centreras kring den kirurgi vilken tandläkarna skall utöva praktiskt.

Att införa krav på läkarexamen för professorerna i oral kirurgi skulle otvivelaktigt medföra allvarliga konsekvenser för forskning och undervisning i ämnet. 10—12 år måste satsas enbart på grundutbildningen och kanske lika mycket för praktisk meritering inom allmän kirurgi och oral kirurgi. Härtill kommer forskarutbildning. All denna utbildning måste satsas på en osäker framtid eftersom tjänsterna i oral kirurgi är få. Det är alldeles uppenbart att urvalet av personer som skulle stå till förfogande vid besättandet av en tjänst med sådana utbildningskrav måste bli alltför begränsat. Risken måste bli överhängande att kraven på vetenskapliga kvalifikationer och pedagogiskt handlag måste sättas alltför lågt.

UKÄ har inhämtat yttranden över motionen från rektorsämbetena samt de medicinska och odontologiska fakulteterna vid universiteten i Lund, Göteborg och Umeå samt vid karolinska institutet. Fakulteterna är eniga i sitt ställningstagande att läkarkompetens inte bör krävas av innehavare av tjänst som professor i oral kirurgi vid odontologisk fakultet, vilket framgår av en i det följande redovisad sammanställning av innehållet i fakulteternas yttranden.

UKÄ, som avstyrker bifall till det i motionen 1972: 1155 framförda yrkandet, anför i övrigt följande:

Inom UKÄ har ärendet behandlats i fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci. Även fakultetsberedningen avstyrker bifall till det i motionen framförda yrkandet bl. a. under hänvisning till pågående utredningsarbete rörande tandläkares specialistutbildning m. m. Inom ramen för detta arbete kommer bl. a. frågan om kraven för specialistkompetens i oral kirurgi att behandlas.

UKÄ delar fakulteternas och fakultetsberedningens uppfattning i frågan. Denna ståndpunkt har UKÄ redan tidigare gett uttryck för i sitt yttrande 1968-04-25 över motion II: 671 till 1968 års riksdag där samma yrkande framfördes. Utöver de invändningar som fakulteterna redovisar vill UKÄ framhålla att den i motionen omnämnda Huddinge-tjänsten redan är utlyst. Detta är också förhållandet beträffande professuren vid universitetet i Lund. Att under pågående tillsättningsförfarande ändra kompetenskraven är uteslutet.

Sammanfattning av fakulteternas yttranden.

Odontologiska fakulteten vid universitetet i Lund framhåller att det inte är mer befogat att kräva läarkompetens när det gäller oral kirurgi än i många andra fall t. ex. carologi, parodontologi m. fl. Käkkirurgin utövas för närvarande av team av specialister och de odontologie studerande erhåller också undervisning av föreläsare för samtliga kirurgiska områden som kan inbegripas i »tandläkarens kirurgi». Att införa krav på läkarexamen för professurerna i oral kirurgi skulle få olyckliga konsekvenser: den långa utbildningstiden skulle medföra att urvalet av personer blev alltför begränsat och kraven på vetenskapliga kvalifikationer och pedagogiskt handlag måste sättas alltför lågt.

De medicinska och odontologiska fakulteterna vid universitetet i Göteborg avstyrker i ett gemensamt yttrande kravet på läarkompetens. »För den odontologiska specialiteten oral kirurgi bör krävas en adekvat randutbildning, som ger den medicinska sakkunskap som yrkesutövningen kräver. En nu pågående översyn av tandläkarnas grundutbildning och kraven för de olika odontologiska specialiteterna bör uppmärksammas i detta sammanhang.» Fakulteterna anser, att det vid Huddinge sjukhus bör vara möjligt att ge tandläkarstuderandena en bredare klinisk undervisning i oral kirurgi genom utnyttjande av undervisningssjukhusets medicinska sakkunskap.

De medicinska och odontologiska fakulteterna vid universitetet i Umeå avstyrker ändringar i kompetenskraven med tanke bl. a. på sittande utredningar dels vad gäller tandläkares grundutbildning, dels specialistutbildning. Dessutom framhålls att de studerande i Umeå får såväl teoretisk som klinisk utbildning av föreläsare för relevanta medicinska specialiteter. Förutsättningarna bör bli desamma vid Huddinge sjukhus, varför något speciellt arrangemang där icke är motiverat.

Odontologiska fakulteten vid karolinska institutet hänvisar till att tjänsten ledigförklarats och att ändring av behörighetsreglerna inte bör ske under pågående tillsättningsförfarande. Man erinrar om de förbättrade möjligheterna att ge de studerande en klinisk erfarenhet och god orientering inom området som den nya tandvårdscentralen i Huddinge medför. Fakulteten anser det till fyllest att som kompetenskrav uppställa vetenskaplig skicklighet samt klinisk skicklighet i oral kirurgi, vari specialistkompetens inom ämnesområdet bör ingå.

Professor Hertz har reserverat sig och tillstyrker motionen.

Utskottet

Såväl socialstyrelsen som universitetskanslersämbetet avstyrker bifall till yrkandet i motionen 1972: 1155 att för innehavare av professur i oral kirurgi — utöver tandläkarlegitimation — skall fordras läkarutbildning med specialistkompetens eller i varje fall läkarexamen. De båda

remissmyndigheterna vidhåller således den uppfattning de gav uttryck för i sina yttranden år 1968 över en motion med i huvudsak samma yrkande. Utskottet kan vidare konstatera att de experter som yttrat sig i ärendet på ett undantag när är eniga om att det av motionärerna förordade kompetenskravet inte bör uppställas.

Motionärernas åsikt att de blivande tandläkarna skall ha en bred klinisk utbildning vad beträffar sjukdomstillstånd i käkar och munhåla understryks i flera yttranden. Denna utbildning måste emellertid, framhålls det, såsom nu är fallet förmedlas genom specialister inom olika discipliner. Det framgår klart av remissyttrandena att tjänsteåliggandena för professor i oral kirurgi inte bedömts kräva allmänkirurgisk specialistkompetens eller läkarutbildning. Beträffande kompetenskrav för denna odontologiska specialitet framförs att yrkesutövningen kräver tandläkarexamen och en därpå byggd oralkirurgisk utbildning jämte adekvat randutbildning inom angränsande områden, som ger den medicinska sakkunskap som erfordras.

Med hänvisning till de synnerligen samstämmiga yttranden som avgivits rörande den i motionen upptagna kompetensfrågan och med erinran om att tandläkarutbildningen såväl på grund- som specialistnivå är föremål för särskild utredning avstyrker utskottet motionen och hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972: 1155.

Stockholm den 16 maj 1972

På utbildningsutskottets vägnar

JAN-ERIK WIKSTRÖM

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Wikström (fp), Mårtensson (s), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herr Fiskesjö (c), fröken Andersson i Stockholm (c), fru Laag (s) och fru Nordlander (vpk).

